

Toespraak tijdens de oecumenische viering van het 150-jarig bestaan van de Vincentius-Vereniging Haarlem d.d. 2 september 2000.

door Jurjen Beumer

1.

Het is heel erg boeiend om te lezen in de boeken over de Vincentius-verenigingen in Nederland en daarbuiten, over Vincentius à Paulo (1581-1660), onze naamgever en over Frédéric Ozanam (1813-1853), de oprichter van de Vincentius-vereniging. Eeuwen trekken aan je voorbij, vele jaren van inzet voor de mens in de marge, voor de medemens in nood. O zeker, we moeten de inzet van toen plaatsen in de tijd van toen; andere tijden, andere gewoontes, andere politiek-maatschappelijke omstandigheden en andere geloofs-opvattingen. Maar toch ook, door al die jaren heen is er een constante gebleven, en dat is; dat geloof en geloven, dat kerk en evangelie, dat Jezus zelf een speciale relatie heeft met 'de armen'. Alweer, de kerken gingen vaak een andere kant op en koketteerden met de macht en de machthebbers, en ook in onze liefdadigheid ging (gaat?) het soms meer om de eigen eer en glorie van de regenten en de bestuurders dan om de arme zelf. Maar toch, door al die eeuwen heen is er een vuurtje smeulende gebleven en dat lopend vuurtje van recht en vrede voor alle mensen vieren we vandaag. Niet om onszelf op de borst te slaan, maar we vieren (ook deze kerkdienst) om ons dienen vol te houden, om steeds weer van onszelf af te wijzen naar degenen om wie het allemaal begonnen is. Wie de noodduftigen (ouderwets woord, letterlijk 'zij die dringende behoefte hebben') in de ogen kijkt ziet altijd ook op een bepaalde manier het gelaat van de Mensenzoon opdoemen.

2.

En bijzonder, bijzonder, wat zegt die Mensenzoon in zijn grote document van hoop, de Bergrede, tegen ons vanochtend? *'Weest niet bezorgd over uw leven, wat u zult eten of over uw lichaam waarmee u zich zult kleden. Want het leven is meer dan het voedsel en het lichaam meer dan de kleding.'* (Lukas 12:22 en 23). Bij ons hier in Haarlem zijn voeden en kleden de spitsen van het werk, al 150 jaar. Het eethuis en het kledingmagazijn, tonnen aan eten en kleren zijn verstrekt. En het was en is nodig! Eten en drinken, kleding aan je lijf en een dak boven je hoofd, wie dat dagelijks heeft is een gezegend mens. Kijk maar wereldwijd, miljoenen mensen leven verpauperd, verstoken van het dagelijks brood. Elke dag zien we op de tv kleine kinderhandjes graaien in bakjes met rijst, balen rijst die vaak uit de lucht in hun dorp gedropt zijn. Hun levens gaan er aan zonder eten en drinken. Zo is het in onze landen ook tijden-lang geweest, en Vincentius en Ozanam hebben er iets aan gedaan: eten, drinken en kleding verschaft.

Wat bedoelt Jezus dan toch als hij zegt: weest niet bezorgd? Hoe kan hij dat nu zeggen? Eten, drinken en kleden, dat is toch voor velen de èerste zorg?! En zeker in Jezus eigen tijd, wat waren mensen afhankelijk van wat het land voort bracht, nog veel meer dan nu in de arme landen?! Wat bedoelt hij toch als hij zegt, *het leven is meer dan het voedsel en het lichaam meer dan de kleding*. Laten we eens een poging wagen om het te begrijpen.

3.

Jezus zal zeker niet bedoeld hebben dat eten en drinken, kleden en voeden niet belangrijk zou zijn. Integendeel, de bede van het Onze Vader is: 'geef ons heden ons dagelijks brood.' Hij wist van de armen, was een vriend van de armen, was zelf de arme bij uitstek toen hij werd gemarteld aan kruis omdat hij op kwam voor de armen en koos tegen de rijken wanneer ze hun rijkdom niet in dienst stelden van die armen. Geheel in die lijn gingen mensen als Franciscus, Vincentius, Ozanam, moeder Teresa en die jonge vrouw die volgende week naar Afrika vertrekt om mensen met aids bij te staan.

Het evangelie van Lukas is het evangelie van de armen. Lukas schetst ze in schril contrast met de rijken. Pal vooraf aan ons bijbelgedeelte staat het stuk over de rijke dwaas. De rijke dwaas die alles voor zichzelf hield en tegen zichzelf zegt: 'Ziel, je hebt veel goederen liggen, opgetast voor vele jaren,

houd rust, eet, drink en wees vrolijk.' Maar dan neemt het verhaal een wending, en staat er: 'Maar God zei tot hem: jij dwaas, in de nacht die komt wordt je ziel van je geëist en wat jij je gereed gemaakt hebt, voor wie zal het zijn? Zó vergaat het hem, die voor zichzelf schatten verzamelt en niet rijk is in God.' (Lukas 12:19-21)

4.

Het 'weest niet bezorgd over uw leven etc.' wordt gezegd tegen zijn leerlingen (12:22), zijn discipelen, tegen ons dus als wij er voor kiezen om navolgers te zijn van de Mensenzoon. Eten, drinken en vrolijk zijn (dat zei de rijke dwaas badend in zijn rijkdom is waarom het zou gaan); okay, dat mag wel, dat is juist goed, prachtig 'eten, drinken en vrolijk zijn' maar dan in volstrekte onbezorgdheid. En wanneer kun je onbezorgd zijn? Wanneer we onze rijkdom *delen* met de ander, dichtbij en wereldwijd. Als wij oppotten, persoonlijk en nationaal; wanneer mensen zich doldraaien in beursgangen en schandalig hoge opties; wanneer onze bankrekening belangrijker wordt dan het evangelie- verhaal van hoop en liefde, ja dan haal je je alle zorgen van de wereld op je dak. Dan wordt eten en drinken, voeden en kleden het een en al, dan ben je alleen maar in de weer voor het hebben en het zakken vullen. *Delen* is het grote woord van het evangelie, en u kent al die (wonder)verhalen, waar aan het delen geen einde komt. Er is genoeg voor iedereen, sterker nog, er is over! Wie deelt wordt een onbezorgd mens. Het is me vaak opgevallen, heel paradoxaal, dat arme mensen hier veel sterker in zijn dan de rijken. Blijkbaar is delen van weinig makkelijker dan delen van veel. Weinig is vaak genoeg en veel wil steeds meer. Wie teveel heeft of wil komt aan het leven niet toe. Ik ervaar dat zelf ook wel eens, nu ik 'rijker' ben dan toen ik bijvoorbeeld student was.

5.

'Want het leven is meer dan het voedsel en het lichaam meer dan de kleding.' Wat heb je dan nog meer nodig? Wat is dat meer? Waar kun je dat meer, dat toegevoegde krijgen?

Als ik mijn maag redelijk gevuld heb en de nodige kleren aan mijn lijf, valt er dan nog meer te wensen? Ja, zegt het evangelie, die basisvoorzieningen zijn het begin, noodzakelijk, maar niet het één en al. Om er vreugde aan te beleven, om er dankbaar voor te zijn, om je er voor in te zetten en zorgen dat anderen het ook zo krijgen, is nodig dat je boven het platte, dagelijkse bestaan wordt uitgetild. Jij bezorgde, je loopt met je gezicht voorover gebogen en je ziet niet de vogels in de lucht, 'zij zaaien niet en zij maaien niet (...) en toch voedt God ze. Hoe ver ga jij niet de vogels te boven.' (12:25) Kom op, je hoofd omhoog, draag niet de hele wereld op je nek, probeer eens wat onbezorgder te zijn, dan misschien kun je de ander beter helpen. Jij bezorgde, weet je welke planten en bloemen er om je heen groeien? 'Let op de lelies, zij spinnen en weven niet ...' en toch zijn ze er, om jou, om dat samenspel in de hele schepping.

6.

Ik denk steeds vaker dat wij met name hier in het rijke westen in een deel van de wereld leven waarin het niet louter meer gaat om de primaire behoeften van eten, drinken, voeden en kleden. Zeker, we blijven in deze straat ons best doen om degenen die achter blijven erbij te betrekken, maar de diepste honger van onze westerse cultuur ligt op een ander vlak, de grootste dorst wordt ervaren op een ander niveau. Waar? Dat het koud en kil geworden is in en ons om heen. Wij zijn vereenzaamde mensen geworden, die de mond vol hebben over communicatie en internet, maar elkaar nauwelijks meer kunnen bereiken. Ons bezit is ons naar het hoofd gestegen, we barsten in de spullen, en toch ... vele vragen kwellen ons, we lijken in alle opzichten op die rijke dwaas. Nu het materiele binnen gehaald is, zijn we vastgelopen in het immateriële, zo lijkt het. Ons diaconale werk, zo goed als het werk van Vincentius zou misschien ook moeten inspelen op die immateriële behoeften. Vragen als: wat is de zin van mijn leven? Waar vind ik mijn houvast? Wat moet ik doen voor anderen nu ikzelf zoveel heb? De 'oude' vragen rond God, ze worden voor velen steeds belangrijker. Zoveel mensen spreek ik, ooit opgevoed in de kerk, daarna alles losgelaten, maar opeens duiken die vragen naar dat 'meer' toch weer op. Vaak nadat ze iets meegemaakt hebben dat hun leven sterk raakte: dood, scheiding, gemis, verdriet. Of jonge mensen, ik kom ze tegen, mijn eigen kinderen, ze worden bedolven onder materie, elke avond is hun agenda vol, het leven is vol,

vol. Maar, vragen ook steeds meer jongeren zich af: het leven is toch meer dan voedsel en het lichaam meer dan de merkkleding die er omheen zit. Wie ben ik van binnen? U, ik? Zijn we rijke dwazen, of zoekende mensen die 'meer' willen dan hetgeen direct voorhanden is.

7.

In de kerk wordt verteld dat de zin van het leven te maken heeft met God. God: moeilijk woord, veel geruzie eromheen, met mijn verstand kan ik er niet bij, soms wordt het me te veel, maar toch ... God. Geheimzinnig woord waarin het diepste verlangen van u en mij in wordt uitgedrukt, waarin dat 'meer' waarover we spraken in verwoord en verbeeld wordt; vrij als de vogel van zoeven, mooi als die lelies. Krachtbron ook, waaruit we leven en aan wie we ons toevertrouwen. Op hoop van zegen, vol zorgen en zorgeloos, soms uit beeld in ons leven, dan opeens weer volop in de schijnwerpers. Steun en toeverlaat, zonder welke het leven een diep en leeg gat is. De rijke dwaas had alles, maar hij was niet *'rijk in God'* (12:21).

Vandaag is het feest. We vieren 150 jaar christelijke caritas en sociaal-maatschappelijke inzet. Proficiat Vincentius-vereniging Haarlem. Mensen als Vincentius en Ozanam gingen ons voor. En wij gaan ermee door hier op de Groenmarkt: met de parochie, met alle kerken samen, met Stem in de Stad. Eten en drinken, voeden en kleden. Maar vooral dat meer, een klein stukje geluk voor iedere mensenziel en niet te vergeten onze rijkdom in de Eeuwige die leven geeft.

Jurjen J. Beumer is stadspastor en directeur van Stem in de Stad